

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ambrosii Calepini Dictionarivm Vndecim Lingvarvm

Calepino, Ambrogio

Basileae, 1616

Z ante O

[urn:nbn:de:bsz:31-107476](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-107476)

GRAECORVM vocalis est, qua in illorum dictionibus scribendis tantum utitur. Hujus loco antiqui qui peregrinam litteram nullam recipiebant, quintam Latinorum vocalem substituebant. Cicero in lib. de Oratore sic inquit: Parrum semper Ennius: nunquam Pyrrhum. Vi patefecerunt Fruges: non Phryges, ipsius

antiqui declarant libri. Nec enim Graecam litteram adhibebant: nunc autem etiam duas: & quum Phrygum, & quum Phrygibus dicendum esset, absurdum erat, aut tantum barbaris casibus Graecam litteram adhibere, aut recto casu solum Graecè loqui: tamen & Phryges, & Pyrrhum tantum causa dicimus. Hæc ille. Peculiarè autem & proprium est huic elemento, ut in capite dictionum perpetuò aspietur. Quare quæ ab eo initium sumunt, requisita sunt in ter aspirata.

LITERA Græca est, qua in Latinis dictionibus non utitur. Est autem gemina consonans, loco cuius nos interdum geminum s, ut Patrissio, pro naxissio, Pityllo, pro ptyllo. Interdum s id substitutum, ut Esdras, pro Esger. Antiqui loco ejus unicum aliquando s senbebant: ut Sa-cynthus, pro Sæyntho. Sethus pro Sætho. Nonnquam etiam d litteram loco ejus usurpabāt, ut Medentius, pro Mezentius. Sed hoc tantum apud antiquissimos, qui peregrinas nullas litteras recipiebant.

fine carbonibus jubebat incendi. De zeteula Plinius: Mox zeteula refugit quasi in cubiculum. Zeugma, Zeugma, Calami aucupatori, in Orchomenio lam post annum inundationem nascentes. Autor Plin. lib. 6. cap. 36. & Zeugma item dicebantur tertii census homines in Republica Solonis, ab equis jugalibus dicti, qui metra colebant dacentia, & quoties necessitas urgebat, minas decem tributum nomine conferebant. Vide Cælium Rhodig. lib. 25. cap. 18. Zeugma, zeugmatis, n. t. Zeugma, Latine connexio, live ad junctio dici potest. Est autem figura dictionis, quæ plures sensus uno connectuntur verbo, quod tribus modis fieri potest. sicut verbo, ad quod reliqua respiciantur. Vicit pudorê libido, timorem audacia, rationem amentia. & Aut verbo postpositum, ut, Neq; is ex Castilia, ut te aut pudor à turpitudine, aut metus à periculo, aut ratio à furorè revocant. Aut in medio versuum posito verbo: ut, Trojigena interpret divum, qui namina Phœbi, Qui tripodas, Clari lauros, qui sidera Iovis, Et volucrum linguas, & præpetis omnia pennæ. Aeneid. 3.

Zea, [Zea Gall. Esprentre Ital. & Hisp. spelta. Ger. Spetz oder auch Dindl Pol. spelta, panno mądka tak dobre jako y psenica, inde xyllo antiquum. Vn. Tresa buza awazy lig lang. An. A kind of grain.] Genus frumētū, simile fam quod vulgò spelta dicitur. Duo ejus genera tradit Diosc. lib. 2. cap. 80: alterum simplex, & unius tantum granit: alterum quod dicocon: hoc est gemini & duplicis grani appellant, duobus utriculis conjunctū semen habens. Plin. lib. 13. cap. 8: Quæ zea utuntur, non habent far. Est & hæc Italia in Campania maximè, semcoq; appellatur. Hoc habet nomen præclara res, ut mox docebimus, propter quam Homerus [Zea] dicitur. Plura de zea vide apud Galenū lib. 1. de Aliment. facultate.

Zeus, zci, Piscis præstantissimi genus in Oceano Atlantico, & circa Gades, inter omnes qui eo in mari capiuntur, bonitatem palmam obtinent. Gaditani alio nomine factum appellant, à colore, opinor, fuliginoso, quo fabri pletunq; nigritam. Plin. lib. 9. cap. 18: Est hæc natura, ut alii alibi pisces principatum obtineant: coracius in Aegypto. Zeus, idem faber appellatur, Gadibus: circa Ebusum salpa. Cælium lib. 3. cap. 36: Ve Atlantica faber, qui & in nostro Gadum municipio generosissimis piscibus adnumeratur: eumque præca consuetudine Zeum appellamus.

Zelus, m. f. [Ζηλος] keneb, [Zelus] Pol. Zamis, [Zelus] Vng. Zely, [Zelus] Ang. Envy, [Zelus] Modò invidiam, modo studium, modò amorem, modò emulationem significat: quo fit ut ab aliis bona, quæ quis sibi adesse cuperet. Alii dicitur [Zelus] esse aliis aliis modo definiatur. Quid è tristitiam Zelus, m. f. [Ζηλος] keneb, [Zelus] Pol. Zamis, [Zelus] Vng. Zely, [Zelus] Ang. Envy, [Zelus] Modò invidiam, modo studium, modò amorem, modò emulationem significat: quo fit ut ab aliis bona, quæ quis sibi adesse cuperet. Alii dicitur [Zelus] esse aliis aliis modo definiatur. Quid è tristitiam

Zingiber, zingiberis, m. t. [Zingiber] Dioscoridi. Gill Gembere Ital. Gengere. German. Zimber Hisp. Gengibre Polon. Imbir, [Zingiber] Vngar. Gymbur. Ang. Ginger.] Genus est aromatis, parvas habens radices, albiccentes odoratas, laport piperis. Nasitur in Troglodytica & Arabia. Vide apud Dioscorid. lib. 2. cap. 149.

Zelus, m. f. [Ζηλος] keneb, [Zelus] Pol. Zamis, [Zelus] Vng. Zely, [Zelus] Ang. Envy, [Zelus] Modò invidiam, modo studium, modò amorem, modò emulationem significat: quo fit ut ab aliis bona, quæ quis sibi adesse cuperet. Alii dicitur [Zelus] esse aliis aliis modo definiatur. Quid è tristitiam

Zizania, zizania, f. p. & Zizanium, zizanii, n. f. [Zizania] vel [Zizania] Gall. Zizanie. Ital. Zizania. Ger. Zizanie. Polon. Zizania. Vngar. Zizania. Ang. Zizania.] Genus est tritici, hordeiq; nimia loci uligine corrupti, jugidore plima diluti, quod Latino vocabulo Lolium appellatur. Gall. quod caput tenet, vertiginis generet, & viro modo inebriet, sicut appellant. Effugium habet hordeo haud dissimile, sed folium angustius, pinguis, & hispidius, semen exilius in comæ cuculario, florem autem subpurpureum. Diosc. lib. 2. cap. 149.

Zelus, m. f. [Ζηλος] keneb, [Zelus] Pol. Zamis, [Zelus] Vng. Zely, [Zelus] Ang. Envy, [Zelus] Modò invidiam, modo studium, modò amorem, modò emulationem significat: quo fit ut ab aliis bona, quæ quis sibi adesse cuperet. Alii dicitur [Zelus] esse aliis aliis modo definiatur. Quid è tristitiam

Ziziphus, ziziphus, m. t. [Ziziphus] Ger. Ein bawm mit dits frucht. Npotedet lupular nanna.] Genus arboris, novissimi Aegulidopotibus ex Africa in Italiam translatum: fructum fet, quem neutro genere ziziphum appellatur, bacis similitudine odoris malis. Officina lupular vocant. Plin. lib. 13. cap. 14: Aegypregina sunt zizipha & tuberes, quæ ipsa non pridem venet in Italiam: hæc ex Aphrica, illa ex Syria.

Zelus, m. f. [Ζηλος] keneb, [Zelus] Pol. Zamis, [Zelus] Vng. Zely, [Zelus] Ang. Envy, [Zelus] Modò invidiam, modo studium, modò amorem, modò emulationem significat: quo fit ut ab aliis bona, quæ quis sibi adesse cuperet. Alii dicitur [Zelus] esse aliis aliis modo definiatur. Quid è tristitiam

Zmilaces, Zmilaces, Gemma est in Euphrate nascens, Protoneso marmoris similis, medio colore glauco. Autor Plin. lib. 37. cap. 10.

Zelus, m. f. [Ζηλος] keneb, [Zelus] Pol. Zamis, [Zelus] Vng. Zely, [Zelus] Ang. Envy, [Zelus] Modò invidiam, modo studium, modò amorem, modò emulationem significat: quo fit ut ab aliis bona, quæ quis sibi adesse cuperet. Alii dicitur [Zelus] esse aliis aliis modo definiatur. Quid è tristitiam

Zodiacus, penult. correpta. [Zodiacus] Gall. Zodiaque. Ital. & Hisp. Zodiaco. German. Der zodiack. Polon. Okrag zodiacki. Vngar. Zodiack. Ang. The zodiack circle.] Circulus est in sphaera, qui alio nomine obliquus dicitur, duodecim constinens signa: ex una parte Tropicum Cancori, ex altera Capricorni comprehendens, ac medium intersecans Aequatorem: à quo vicissim & ipse secatur circa principia Arietis & Librae. Porro quum cæteri omnes circuli sine latitudine & profunditate esse intelligantur, veluti quædam lineæ, huic tamen latitudo graduum sedecim tribuitur.

quidem latitudinem mediam dividit linea Egiptica, utriusque gradus octo latitudinis relinquens. Dicitur autem Zodiacus,...

Zona. Ep. [Zona] ... Zona perdidit, pro vethialiter dicitur in eum, qui omni pecunia deflitutus est: tractum à milli...

Vequè dux dextra cœlum, totidēq; sinistra Parte fecant zona, quinta est ad dextor illi: Sic omni in clusum numero distinxit eodem...

Quis autem zona Stephano, Ciconum urbs in Tracia, non procul ab Hebro fluvio, & Zryntho sono, in quo Hecate canes...

Zonatus, substantivum, m. l. Qui zonas facit. [Cassiodorus] Gal. Constat. Ital. Constat. Germ. Ein Zonier. Hisp. El que haze...

Zonatus, adjectivum, Quod ad zonā pertinet ut, Sector zonatus, qui zonam seu loculos incidit, quem crumenisecam appellare possumus. [Cassiodorus] Gal. Caspene de hœst. comp...

Zonatus, [Cassiodorus] Gal. Veitè conchare. It. Cœstura picciola. Ger. Ein Zonier. Hisp. Zoneros. Catal. in Epichal. Tibi virgines zonula solvunt sinus.

Zonatum, adverbium antiquis usitatum, Per gyrum. Lucil. lib. 6. Zonatum circum impluvii cameram in cludebat. Ex Nonio.

Zonitæ, penultima producta, [Cassiodorus] Cadmix species est, lineas quasdam lamulculas zonarum instar discurrentes habens: unde & nomen accepit. Eadem & Placodes, ut dicitur, quasi crustaceam dicat. Autor Diosc. lib. 3. cap. 40.

Zonychôn, pen. cor. [Cassiodorus] Herba eadem cum leontopodio: apud Diosc. lib. 4. cap. 132.

Zophthalmôs, [Cassiodorus] Ge. Hauswurm] Herba in tectis & in agris nascens, quæ notiore nomine semper vivum maxime appellatur. [Cassiodorus] Folium habet carnosum & subrotundum, oculi animalis similitudinem referens: unde & nomen accepit. Vide Plin. lib. 25. cap. 13, & Diosc. lib. 4. cap. 91.

Zoophytæ, Zoophita, dicuntur, teste Budæo, quæ mediam naturam inter plântas & animalia habent: [Pol. Zabachi] Jut sunt olibea, spongia, quæ neque herba neq; animalia dicere possit, sed medium quiddam inter utrumque: Nam sensu prædita esse manifestum est, quum tamen motu careant progressivo. Nos (inquit Budæus) forte Plautanimantia dicere possemus: vel Plautanimalia.

Zopis, [Cassiodorus] f. p. Pix navibus abrafæ, teste Plin. lib. 16. cap. 12. Quæ admixta cera, & maximo sale macerata, multo ad omnia est efficacior, quam alia picis. Sed propriè resina ex pinu. Dioscorides libro 1. cap. 99. [Cassiodorus] hoc est, Zopillam aliqui ajunt de rasam navibus resinam cum cera, quæsi alii apochima appellant. Ea dissipandi naturam habet, quoniam maximo sale macerata sit. Alii ex picea resinam hoc nomine vocaverunt.

Zopyrôn, pe. cor. [Cassiodorus] Ger. Ein gatung des wüden potes.] Herba est similes serpyllis, nascens in petrosis, orbiculato florum ambitu speciem lecti pedum præbens: unde & Clinopodium n. à quibusdam appellatur. Vide Plin. lib. 24. cap. 15.

Zorônysus, [Cassiodorus] Gemma magica, quæ nascitur in Indo flumine Plin. lib. 37. cap. 10.

Zoster, [Cassiodorus] Genus ignis facti, medium hominem ambientis, & encœcantis si cinxerit. Plin. lib. 26. cap. 11. Ignis facti plura sunt genera: inter quæ medium hominem ambiens, qui zoster appellatur, & encœc si cinxerit.

Zura, Aphronum lingua semen palustri vocatur, contra scorpionum efficacissimum. Plin. lib. 24. cap. 11.

Zygis, [Cassiodorus] Nomen piscis apud Aristot. de animalibus. Zygis, Vide ZINGI.

Zygis, [Cassiodorus] A Grecis appellatur aceris arboris genus, rubens, nigri ligno, cortice livido & scabro: Latine Carpinum vocamus. Dicitur zygis, quod ex ea materia fiant juga jumetis, quæ apud Grecos Zys vocantur. Vide Plin. lib. 16. cap. 15.

Zygis item lanoni cognoscendum est, apud Pindarum, ed quod nuptiis præsidere putabatur: unde & zymetis vocant Greci. Latini eam Pronubam. Virg. Aeneid. prima & Telus & pronuba Iuno Dant signum. Eodem spectat & illud eodem libro lanoni in primis, cui vincta jugalis cura.

Zygis, [Cassiodorus] Serpillum sylvestre, non serpens humi, quemadmodum hortense, sed in altitudinem increscens, ramulos edens tenues, fasciculos, foliis referos longioribus quam rutæ, & durioribus, & angustioribus: flores autem gignit jucunde oleris, & nulli acer. Autor Dioscorides lib. 3. ca. 37.

Zygis, [Cassiodorus] Ex remigibus dicebantur, qui medio istius loci. Nam qui summi erant, Thyrite dicebantur: qui vero infimi, Thalami. Dicitur Zygis, [Cassiodorus] quæ nomine inter cætera transita, & scilicet in navibus vocantur, quæ & Latini juga appellant. Virg. 5. Aeneid. inde alias animas, quæ per juga longa sedebant, Deturbat. Vide Cat. Rhod. lib. 16. cap. 10.

Zygotaræ, [Cassiodorus] Ger. Ein Wagemäßer oder Gemitde-schamer.] Pondèri examini pignori, quorum officium est propiciere, nequa in ponderibus suis committatur: ut annotavit Alcimus in legem 2. Digest. si certum petatur.

Zymitæ, pen. prod. [Cassiodorus] Panis fermentatus: dicitur [Cassiodorus], quæ voce Greci fermentum appellant. Hinc opponitur Azymus, & id est panis fermenti expertus.

Zythum, n. s. vel Zythum m. l. [Cassiodorus] Gall. Certain breuvage fait de blé, ou autre grain comme de la bière. Ital. Acqua d'orso. Ger. Diet. Hisp. La cerveza de cenada. Pol. Pivo. Vn. Zylad. Ang. Bier.] Potus ex hordeo aqua resoluto confectus, acris gustu, & vini in motum incitians. Hoc Aegyptii vini loco utebantur (unde & Pelusiacus potus à Poëta invenitur appellatus) sicut Hispani simili facti potus genere, quam celiam, vel celiam appellabant. Plin. lib. 23. cap. ult. Et frugum quidem hæc sunt in usu medico. Ex istis sunt & potus, zythum in Aegypto, celia & ceria in Hispania, cervisia & plura genera in Gallia, aliisque provinciis: quorum omnium spuma cutem foeminarum in facie nutrit.